

3 Міжнародним днем

рідної мови

«Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову. Ми повинні бути свідомі того, що мовна проблема для нас актуальна і на початку 21 століття. І якщо ми не схаменемося, то матимемо дуже невтішну перспективу» – зауважував герой роману Ліни Костенко. Адже мова – це історія свого народу, інтелектуальний та духовний результат кількатисячолітньої еволюції етносу. Нині у світі існує близько 6-ти тисяч мов, 43% з них, на жаль, знаходяться під загрозою зникнення. Тільки в Європі під ризиком щезання перебувають 30 мов. Для підтримки мовного та культурного різноманіття та багатомовності, на ХХХ сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО, починаючи з 2000-го року, було прийнято щорічно відзначати 21 лютого Міжнародний день рідної мови.

Українці важко виборювали своє право на рідну мову крізь століття. І завдяки надлюдським зусиллям наших предків, сьогодні українські діти можуть вимовляють свої перші слова українською, а державною мовою незалежної України є українська мова. Як свідчать статистичні дані, з 2014 року українська мова активно розширює поле свого функціонування: на телебаченні, радіо, в друкованих виданнях, кінематографі, державних установах, місцевому самоврядуванні, обслуговуванні та побуті. А з початком повномасштабного вторгнення, української стало ще більше – 57% українців стали частіше

спілкуватися або повністю перейшли на українську мову після 24 лютого 2022 року. Мотивація буває різною: абстрагуватись від усього російського, чітка громадянська позиція, збереження традицій роду, умова кар'єрного зростання чи виховання дітей в українськомовному середовищі. Насправді, ми можемо сказати, що зараз багато українців повертаються до своєї насправду рідної мови, мови свого роду – української мови.

Із перших днів повномасштабної війни Ужгород став прихистком для десятків тисяч внутрішньо переміщених осіб. УжНУ не стояв осторонь, і окрім іншої волонтерської допомоги, надавав людям, які тікали з найнебезпечніших місць, притулок у стінах своїх гуртожитків. Згодом виникла ідея створення для них розмовного курсу з української мови. Викладала курс доцентка кафедри української мови **Анастасія Вегеш**, яка радо поділилась з нами своїм досвідом, а також ефективними методами вивчення й удосконалення своєї української.

На яких основних аспектах вивчення української мови Ви загострювали увагу учнів?

– На базі 4 гуртожитку нашого університету було організовано заняття розмовного курсу з української мови для тимчасово переміщених осіб. До нас приходили люди різного віку, різних професій, ті, які змушені були тікати від війни, яким довелося пройти через низку випробувань. Але ми знайшли спільну мову – українську, вона нас об'єднала. На перші заняття прийшло приблизно 30

людей, було багато дітей. На жаль, до кінця витримали найстійкіші та найкращі (для мене особисто).

Ми розробили план занять. На кожному із них розглядали відповідні теми: моя сім'я, професія, погода, природа, зовнішній вигляд, місто, магазин, транспорт та ін. Учасники готували короткі повідомлення, а потім усі разом аналізували мовлення. Звичайно, не обходилося без використання етикетних формул. Звертали увагу на порушення мовних норм: акцентологічних, орфоепічних, граматичних, лексичних, стилістичних.

На заняття йшла із задоволенням, знала, що там мене чекають щирі, доброзичливі люди, справжні українці: Ірина і Таїша, Оля і Люда, Рушана і Віктор, Олеся і Роберт, Альона і Настя та інші. Дуже хочеться, щоб усе в них було добре, бо вони того варті! Втративши все, вони зберегли тепло душі своєї. З яким теплом і сльозами вони розповідали про свої міста: Харків, Донецьк, Луганськ, Бахмут, Запоріжжя, Тельманово, Очаків, про рідні домівки, парки та квіти!.. Дуже хотілося якось їм допомогти хоч словом. Ми подружилися, а мої «учні», що найважливіше, подолали бар'єр скутості, боязні. Вони радо складали монологи, вступали в діалоги, а значить – спілкувалися українською.

Після повномасштабного російського вторгнення чимало українців відчули потребу розмовляти українською й абстрагуватись від усього російського. Поділіться, будь ласка, своєю думкою щодо цього соціального процесу.

– Так, маєте рацію, чимало українців позбавилися російського мовного впливу, але не варто забувати, що для багатьох із них російська мова є рідною (принаймні в двох-трьох поколіннях), тому буде трохи складний процес переходу. Людина має усвідомити сама, що вона громадянин України, то й мову українську має знати.

Розмовний курс із української мови – це насамперед об'єднання людей, для яких важливим є спілкування державною мовою. На заняття приходили ті, хто усвідомлював, що після всіх жахів, які приніс на їхні терени «клекіт хижої орди», вони не хочуть говорити мовою агресора, а на своїй землі потрібно знати свою мову. Екс-депутат Верховної Ради І. Заєць писав: «Скільки української мовної території, стільки й української державності». Тому мова – це важливо, вона є частиною національної політики. На першому занятті ми старалися подати інформацію про історію мови, виникнення і заборону, про те, що за мову вбивали, відправляли на заслання. Доля нашої мови, так само, як і всієї Української держави, залежить тільки від нас самих, від нашої духовної висоти, патріотизму, національної свідомості. Не перестаю повторювати слова Сергія Жадана, що «історія сьогодні не просто переписується – вона переписується українською мовою».

На Вашу думку, з чого варто почати людям, які прагнуть удосконалити свою українську?

– Починати можна по-різному: самому вчитися, репетитора найняти, на курси ходити, головне – бажання.

Насамперед варто не боятися говорити. У нас була доброзичлива атмосфера, ніхто над ніким не насміхався, навпаки, учасники самі виправляли один одного, шукали найкращі варіанти, щоб сформувати думку та озвучити її. Пригадую випадок, коли ми розглядали тему, що була пов'язана з їжею. Ми слухали не тільки опис, але й просили рецепт і спосіб приготування. Так кожен мимоволі вступав у розмову, так збагачувався словниковий запас кожного. Що цікаво, що «учні» не тільки пізнавали літературну мову, вони вже знали і цілу низку закарпатських діалектів. Бажання слухати, читати, писати українською – це вже важливо. У нас були приємні моменти, коли люди самі читали напам'ять Т. Шевченка, мали відомості про цікавих людей України чи про події. Мої підопічні любили слухати, але мали багато запитань і давали відповіді на них українською. Мені назавжди запам'ятаються наші зустрічі.

Запорука піднесення нашого слова – у конкретній діяльності. Українська мова має стати щоденним знаряддям роботи нашого розуму й серця, формою прояву інтелектуальних здібностей та творчих сил, усієї нашої духовної сутності.

Ганна Фельцан,
Інформаційно-видавничий центр